

Ameliyathanede İnfeksiyon Kontrol Hemşiresinin Rolü

Hem. Ayca YILDIRIM*

* Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesi, İnfeksiyon Kontrol Hemşiresi, Ankara.

Bir ülkede hastane infeksiyonlarının kontrolüne verilen önemin derecesi, genel sağlık hizmetlerinin düzeyi ile doğru orantılıdır. Hastane infeksiyonları tıp ve hemşirelik alanında her zaman ele alınan bir konu olmuştur. 1850-1900 yılları arasında hemşireler tıbbi asepsi ilkelerini geliştirerek hastalık epidemilerini önlemeye çalışmışlardır. Buna rağmen 2000'li yıllarda halen hastane infeksiyonları bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sağlık sorunu olmayı sürdürmektedir.

Hastane infeksiyonlarına bağlı mortalite, morbidite ve tedavinin artan maliyeti infeksiyon kontrol stratejilerinin uygulanmasını gerekli kılmıştır. Bu stratejilerin ilk adımı hastane infeksiyon kontrol komitesi oluşturulmasıdır. Hastane İnfeksiyon Kontrol Komitesi (İKK), infeksiyon kontrolü için dezenfeksiyon ve sterilizasyon, antibiyotik kullanımı, hasta izolasyonu, personel sağlığı ve eğitimi, temizlik ve atıkların yok edilmesi gibi konularda ana ilkeleri saptar.

İnfeksiyon kontrol programının üç temel ögesi vardır;

1. Etkili sürveyans sisteminin geliştirilmesi,

2. Hastane infeksiyon riskini azaltmaya yönelik politikaların oluşturulması,

3. Hastane personeli için sürekli hizmet içi eğitim programlarının yürütülmesi.

Türkiye'de ilk İKK, Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesi'nde 1984 yılında kurulmuş ve infeksiyon kontrol hemşiresi (İKH) göreve başlamıştır.

Hastane infeksiyonlarının önlenmesi için öncelikle hastane infeksiyonlarının izlenmesi gerekir. Bu da İKH'nin temel fonksiyonlarından biridir ve en az her 250 yatak başına bir İKH görevlendirilmelidir.

Sterilizasyon ve dezenfeksiyon tıbbi gelişmeler sürecinde en çok üzerinde durulan konulardan biridir. Bu nedenle sterilizasyon ve dezenfeksiyon prensiplerinin belirlenmesi ve denetimi infeksiyon kontrol komitesinin temel görevleri arasındadır.

Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri'nde 1997 yılında ilk kez ameliyathanenin infeksiyon kontrol hemşiresinin görev alanına dahil edilmesi gündeme gelmiş ve 1998 yılında bu amaçla ameliyathanede yeterli bilgi ve deneyime sahip bir infeksiyon kontrol hemşiresi görevlendirilmiştir.

Ameliyathaneden sorumlu İKH diğer görevlerine ek olarak, ameliyathanede aşağıda belirtilen hususların yerine getirilmesinden sorumludur:

1. Sterilizasyon ve dezenfeksiyon standartlarının belirlenmesi,

2. Personel eğitimi ve denetimi,
3. Ameliyathane atıklarının kontrolü,
4. Ameliyathane temizliği.

STERİLİZASYON

Sterilizasyonda kullanılan basınçlı su buharı otoklavı ve etilen oksit sterilizatörünün standartları belirlenerek denetimleri sık aralıklarla yapılmaktadır.

Merkezi sterilizasyon ve ameliyathanede enfeksiyon kontrol hemşiresi denetiminde çalışacak ekip üyeleri belirlenmiş, yapılan çalışmalar ise aşağıda belirtilmiştir;

- Bohça içi kontrollerde diak tüpün kullanımı sonlandırılmış yerine üç parametrelilik indikatörler kullanılmaya başlanmıştır.

- Merkezi sterilizasyonda ve ameliyathane otoklavlarında haftalık biyolojik indikatörler uygulanmakta ve ön vakumlu otoklavlar "bowie-dick" testi ile kontrol edilmektedir.

- Anestezide kullanılan tüm malzemelerin temizlik standartları belirlenmiş endotrakeal tüpletilen etilen oksit ile sterilizasyonu sağlanmıştır.

- Ameliyathanede kullanılan steril vazelinli spançlar kaldırılmış yerine tek kullanımlık kayganlaştırıcı jeller kullanılmaya başlanmıştır.

- Merkezi sterilizasyon ünitesinde sterilizatörlerin kontrolü için kullanılan "bowie-dick" testi kayıt formu Şekil 1'de gösterilmiştir.

- Kayıt formları dosyalararak saklanmaktadır.

- Ameliyathane ve merkezi sterilizasyon ünitesinde buhar otoklavı biyolojik indikatör test sonuçları Şekil 2'de gösterilmiştir.

- Ameliyathanede kullanılan etilen oksit sterilizatörü için aynı form düzenlenmiş olup inkubatörde bekleme süresi 24 saattir (buhar otoklavında süre 48 saat).

DEZENFEKSİYON

Dezenfeksiyon için ameliyathanede %2'lik glutaraldehit solüsyonu kullanılmaktadır. Bununla ilgili çalışmalar;

- Dezenfektanın etki süresinin bilinmesi,
- Dezenfektanın üzerine ilave yapılmaması,
- Dezenfektanın uygun şartlarda muhafaza edilmesi (kapların temizliği, kapalı tutulması ve oda içinde uygun yerde muhafaza edilmesi),
- Dezenfektanın değiştirilme tarihlerini içeren kayıt formu düzenlenmiş olup, Şekil 3'de gösterilmiştir.

Otoklav No	Tarih	Uygulayan Kişi	Test Sonucu	İmza

Şekil 1. Bowie-Dick Testi Kayıt Formu.

Otoklav No	Testin Başlama Tarihi	Testin Bitiş Tarihi	Uygulayan Kişi	Sonuç	İmza

Şekil 2. Ameliyathane ve Merkezi Sterilizasyon Ünitesinde Buhar Otoklavı Biyolojik İndikatör Test Sonuçları.

Oda No	Konulduğu Tarih	Değiştirme Tarihi	Değiştiren Kişi	İmza

Şekil 3. Dezenfektan (Glutaraldehit) Kayıt Formu.

AMELİYATHANE ATIKLARI

- Ameliyathane atıkları infekte kabul edildiğinden ameliyat odalarında kırmızı poşetler kullanılmaktadır.
- Ameliyat odalarında tüm kesici delici atıklar sızdırmaya ve delinmeye dayanıklı kaplarda saklanmaktadır.
- Ofis atıkları (doktor, hemşire odaları, kafeterya) mavi poşetlerle toplanmaktadır.
- Çamaşırhaneye gönderilen kompreslerin toplanmasında kullanılan sepetlerin ve transferde kullanılan arabaların değiştirilmesi planlanmıştır.

EĞİTİM

Ameliyathanede görevli tüm personelin belirli periyodlar halinde hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi planlanmıştır.

1. İlk aşamada yardımcı sağlık personelinin genel bilgi düzeylerinin ölçülmesi için öntest uygulaması yapılmıştır. Öntest sonucunda ortalama başarı puanı 100 üzerinden 19.5 olarak bulunmuştur. Hizmet içi eğitim sonucunda sontest uygulanmış ve ortalama başarı puanı 50'ye yükselmiştir. Başarı oranını etkileyen faktörlerden birisi de etkin bir denetimin yürütülmesidir. Aynı zamanda uygulama aşamasındaki eğitimlerin de başarı oranını önemli ölçüde etkilediği görülmüştür.

2. Ameliyathanede çalışan hemşireler için bir yıllık eğitim programları yapılarak hizmet içi eğitimin sürekliliği sağlanmıştır. Bu eğitimde deneyimli bir hemşire danışmanlığında ameliyathaneye yeni başlayan hemşirenin eğitimde aktif rol alması sağlanmıştır.

3. Eğitim ve araştırma hastanesi olmamız nedeniyle tıp fakültesi, hemşirelik ve anestezi stajyerlerinin ameliyathaneye girmeden önce ameliyathane infeksiyon kontrol hemşiresi tarafından cerrahi asepsi ilkeleri, sterilizasyon ve dezenfeksiyon konularında eğitimleri planlanarak yürütülmektedir.

AMELİYATHANE TEMİZLİĞİ

"Center for Disease Control (CDC)"nın 1999 yılındaki önerileri doğrultusunda ameliyathane temizlik prosedürünün standartları belirlenmiş ve görevli personel eğitimden geçirilerek denetimlere başlanmıştır.

Bu standartlara göre;

- Günlük temizlik (ilk ameliyattan önce, ameliyat aralarında ve gün sonunda),
- Haftalık temizlik,
- Aylık temizlik.

Temizlik personelinin denetimi firma yöneticileri, infeksiyon kontrol hemşiresi ve doktoru tarafından yapılmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Wenzel K. The infection control nurse. Nurs Clin North Am 1970;5:89-98.
2. Hemşirelik Personeli Görev Tanımları Proje Raporu, Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Dünya Sağlık Örgütü, Ankara, 1994:50-3.
3. Blok SS. Disinfection sterilisation and preservation. Landon Lea and Febiger, 1991.
4. Lovbury E.J.L. The we and mis-we of disinfectans. In: Sabri S, Tittensor JR (ed). Hospital Infection and Control. Richmond: Barcer, 1983:93.
5. Worsley A. The role of the infection control nurse. In: Tümbay E, İnci R (eds). The International Symposium and Workshop on Hospital Hygiene and Hospital Infection Control. October 7-11, 1996:167-72.
6. Javidipour I, Kula S. 1989, Deterjanlar ve Dezenfektanlar, HÜ Mühendislik Fakültesi Gıda Müh. Bölümü, Bitirme Tezi.

YAZIŞMA ADRESİ:

Hem. Aycan YILDIRIM
Hacettepe Üniversitesi
Erişkin Hastanesi
İnfeksiyon Kontrol Hemşiresi
ANKARA